

A dandárok felderítő és összekötő szolgálatának ellátására egy-egy *huszárszázadot* állítottam be. Tudom, hogy sokan vannak, akik a lovasságot nem tartják már korszerű fegyvernemnek és megvallom, hogy háborús tapasztalataim után magam is hajlamos vagyok erre, mégis nehezen tudok „magyar” hadsereget „huszár” nélkül elképzelni. Ha leendő lovasságunk letér a régi kiképzési elveiről és a szovjet lovasságtól vesz példát, ha minden fáradságot és nélkülözést kibíró lovakat nevel és így képezi ki huszárait is, úgy hajlandó vagyok felfogásomon változtatni.

A dandárnak két fogatolt könnyű tüzérosztálya és egy légvédelmi gépágyús osztaga lenne. A *műszaki feladatok* megoldására az önálló lövészszázaljak *árkászszakaszain* kívül egy *utászszázad*, a híradásra pedig egy vegyes szervezésű fogatolt *híradószázad* állana rendelkezésre.

A hadosztály közvetlenek közül a *felderítő zászlóalj* túlméretezettnek látszik. Elképzelésem szerint azonban a magyar seregeteknek ilyen gyors, tüzerős, rövid, de önálló feladatokra képesített szervezésű egységekre feltétlenül szükségük van.

Ugyanígy túlméretezettnek látszik a csapatpáncélos alakulatként beállított *harckocsi-zászlóalj* is. Ezt azzal indokolom, hogy a magyar szervezés nem lehet támadó jellegű, ezért önálló páncélos seregetestek szervezésére nem gondolhatunk. De nem gondolhatunk erre szegénységünk miatt sem. Mivel pedig a szervezésből a *hadtest* hiányzik, a hadosztályt kellett mozgó elhárító műveletekre képessé tenni.

Igen erős a hadosztály közvetlen tüzérség is. Az elmúlt háború azonban azt igazolja, hogy tüzérségben sohasem lehetünk elég erő-

sek. Sok tüzer, sok löszerrel, sok vért takarít meg. Mivel pedig a hadosztálytüzérségbe csupa közepes üteget állítottam be, melyeknek fogatolt mozgatása a háború tapasztalata szerint igen nehéz, a hadosztály közvetlen tüzérséget gépesítve képelem el.

Soknak látszik a 40 lövegből álló rohamtüzérosztály. Ezt kimondottan támadó fegyvernek minősítik, de ugyanakkor a leghatásosabb és legmozgékonyabb elhárító fegyver is. Ez volt az oka annak, hogy a hadosztály hadrendjébe ilyen erős rohamtüzérosztályt állítottam be.

*

Ezek azok a gondolatok, amelyek bennem felszabadulásunk óta harmadik és hároméves tervünk első esztendejében foglalkoztattak. Nem úgy képelem, hogy az új magyar honvédséget egyszerű elhatározással máról holnapra felállítsuk. Ez anyagi, de legfőképpen személyi lehetetlenség. Honvédségünk megszervezésére hosszú időre van szükség, amit egyébként öt ütemben képelnék el:

1. ütemben a jelenlegi két hadosztály 1—1 dandárát,
2. ütemben a két hadosztály 2. dandárát,
3. ütemben a hadosztályok közvetleneit,
4. ütemben a két hadosztály ikrezését és a 3. és 4. hadosztály felállítását.
5. ütemben a hadseregek közvetlen alakulatok felállítását gondolom megvalósíthatónak.

Ma, amikor a demokrácia bel- és külpolitikai megerősödése a magyar népi hadsereg kérdéseit is előtérbe helyezi, érdemesnek tartottam ezekkel a gondolatokkal foglalkozni, mert elérkezettnek látom az időt, hogy katonai téren is a magunk lábára álljunk és demokratikus szomszédainknak ne csak *hűséges*, hanem *értékes* barátaivá is váljunk.

TÓTH-HALMAY JÓZSEF

Korszerű hadműveleti anyagi szolgálat*

A „Honvéd” 1947 júliusi számában „Hadműveleti anyagi szolgálat mai szemmel” címen röviden már végigpillantottunk a második világháborúnak a *hadműveleti anyagi szolgálat* terén adódott leglényegesebb tapasztalatán. Most mélyedjünk kissé jobban a rész-

letekbe és nézzük meg, mik voltak a fontosabb eltérések a béke elképzelés és a háború valósága között.

A hadműveleti anyagi szolgálat gyakorlására békében nem volt mód. A felkészülés főleg elméleti jellegű maradt. Ezek az elmé-

* A szerkesztőség a cikkben foglaltakkal általában egyetért. A cikk ügyesen világít rá azokra a tapasztalatokra, amelyek a második világháború utolsó időszakában az anyagi szolgálattal kapcsolatban felmerültek.

1. A második világháború végén szerzett anyagi tapasztalatokat a krónikusnak mondható anyag- és szállítóeszközhiány, valamint a német ellenállási rendszerhez való alkalmazkodás jellemezte, tehát a tapasztalatok kiértékelésénél ezt figyelembe kell venni.

2. A honvédség új hadműveleti anyagi ellátási rendszere még nem forrt ki teljesen, azonban — bár-

milyen lesz is ez — bizonyos számvetési alapokat ezentúl is használnunk kell. Természetesen ezeket nem lehet majd mereven alkalmazni. Rendszerünk a saját és külföldi tapasztalatok lelkiismeretes kiértékelésétől függ.

3. Az anyagi szolgálat még el nem döntött kérdéseivel kapcsolatban célszerű lenne, ha ezekhez minél több anyagi szolgálatban jártas báltársunk hozzászólna. Különösen kívánatos a „központi ellátási rendszer”, valamint a hadsereg- és hadtestparancsnokságoknak az anyagi ellátási rendszerben juttatott szerepüknek értékelése.

leti elképzelések nem mindig váltak be a gyakorlatban. A háború gyakran egészen mást követelt. Itt most főleg vezetési és szervezési kérdésekre kell gondolnunk. Ezen a téren igen sok új tapasztalat adódott.

Kezdjük ott, hogy a hadműveleti anyagi szolgálat vezetése a *magasabb parancsnokságok feladata*. Ez így volt a béke elképzelésben is és természetesen a valóságban is. De ezen a téren felmerült egy újítás, amely elég sokáig tartotta magát, míg végül mégis csak célszerűtlennek bizonyult. A *hadtestparancsnokságok* szerepéről van szó. Kezdetben az volt az elgondolás, hogy a hadműveleti anyagi szolgálat vezetésében az összes magasabb parancsnokságok a hatáskörüknek megfelelő mértékben résztvesznek. Tehát első fokon a *hadosztály* (hadműveleti egység) parancsnokságok, második fokon a *hadtestparancsnokságok*, harmadik fokon a *hadseregparancsnokságok*. (A fővezérseget hagyjuk ki a gondolatmenetből, mert szerepe már túllépi a szorosan vett hadműveleti anyagi szolgálat kerekeit.) Tehát a szolgálati út anyagi téren is szigorúan érvényesült.

Később részben külföldi minta után indulva, részben a szakszemélyzettel és szakalakulatokkal való takarékoskodás elvét követve, megváltoztatták ezt és új rendszert vezettek be. Az úgynevezett „*központi ellátás*”, „*központi utánszállítás*” rendszerét. Ennek az volt a lényege, hogy az anyagi vezetésben csak a *hadosztály* (hadműveleti egység) parancsnokságok és a *hadseregparancsnokság* vettek részt. A hadtestparancsnokságok kikapcsolódtak. A hadsereg közvetlenül, központilag látta el az összes alárendelt hadműveleti egységeket.

A hadtestvonatot megszüntették. Az eddig ott szerepelt alakulatok részben a hadműveleti egységek vonatába, részben a hadsereg vonatába kerültek. A hadtestparancsnokság nagy anyagi osztályát is csökkentették. Mindössze egy vezérkari tisztet hagytak meg néhány szakközeggel. Ennek a kis törzsnek az volt a feladata, hogy nyilvántartsa a hadtest anyagi helyzetét és képviselje a hadtestparancsnokság követelményeit a hadseregparancsnokság felé. Tehát az anyagi vezetésben nem vett részt.

Ennek az új rendszernek a bevezetésénél még két körülmény játszott lényeges szerepet. Az egyik az a tapasztalat volt, hogy a hadtestek nem bizonyultak állandó, szilárd kötelékeknek. Kijött, hogy a „*hadműveleti egység*” a legnagyobb olyan kötelék, amely állandó, szilárd, szervezetszerű köteléknek tekinthető. A hadtestek és természetesen a hadseregek is a helyzetnek és a feladatnak megfelelően alakultak meg és alakultak át. Egy hadtestnek hol csupán két hadműveleti egysége volt, hol meg öt seregtest fölött rendelkezett. Az alárendelt egységek számának ez a folytonos változása felvetette azt a gondolatot, hogy a hadtestparancsnokságok csak harcászati vezető parancsnokságok legyenek,

a nagyobb állandóságot kívánó anyagi vezetésből kapcsolódjanak ki. Az is kézenfekvő volt, hogy a folytonosan változó hadtestköteléknek felesleges szervezetszerű *hadtestvonattal* rendelkeznie. Egészen más vonatra van szüksége a két hadműveleti egységből álló hadtestnek, mint az öt seregtestből álló hadtestnek.

A másik befolyásoló körülmény az a gondolat volt, hogy kikapcsoljanak egy közbeeső parancsnokságot az anyagi ügyek intézéséből. Köztudomású, hogy minél több hatóságon, parancsnokságon kell az ügynek végigmennie, annál késedelmesebben történik az elintézése. Egy közbeeső parancsnokság kikapcsolása csak előnyös lehetett az ügykezelés gyorsasága szempontjából.

Talán elég világosan látjuk ezek után, hogy melyek voltak az okok, amelyek a központi ellátás rendszerének a bevezetését előidézték. Az elgondolás valóban jónak látszott, de sajnos, a gyakorlatban nem vált be.

Már említettük, hogy nemcsak a *hadtest*, de a *hadsereg* is folytonosan változó, átalakuló kötelék volt. Az alárendelt hadműveleti egységek száma nagyon gyakran változott. Legtöbbszörre 10–15 seregtest fölött rendelkezett a hadseregparancsnokság. Tudjuk, hogy egy parancsnokság intézkedési egységeinek a száma nem lehet korlátlan. 10–15 intézkedési egység már túlterhel egy parancsnokságot. Így volt ez anyagi téren is. A hadseregparancsnokság képtelen volt mind a 10–15 alárendelt hadműveleti egység anyagi kívánalmait, pillanatnyi helyzet szerinti szükségleteit idejében kellőképpen kielégíteni. Még az anyagi helyzetüket sem láthatta mindig tisztán, mert nem rendelkezett személyzettel, mellyel a helyszínen ellenőrizhette volna valamennyi seregtestét. Pedig nem lehet mindent az írásbeli jelentésekre és a híradásra bízni. Az előbbiek rendszerint elkéstek, az utóbbi pedig gyakran nem működött kifogástalanul. Híradóeszközeink és alakulataink szűkös kiszabata nem tette lehetővé külön anyagi hírendszer létesítését. Így a hadseregparancsnokság anyagi törzse nem is állt közvetlen híradóösszeköttetésben valamennyi alárendelt seregtesttel. Érthető tehát, hogy a hírváltás körülményesen, nehézkesen bonyolódott le. Fokozta a nehézségeket a hadsereg nagy arcvonalkiterjedése, ami az alárendelt seregtestek nagy számából következett. Előállt az a helyzet, hogy az egyik hadműveleti egység egészen más viszonyok között harcolt, mint a tőle 100 kilométerre lévő másik hadműveleti egység. Az adódó helyi szükségleteket a hadseregparancsnokság csak kevésbé érzékelhette, mert híradási, közlekedési, általában vezetési szempontból központiasan hátul fekvő helyen kellett választania álláspontját, tehát a működő seregtestektől messze. Mindez oda vezetett, hogy a „*központi ellátás rendszere*” csak döcögve, sok surlódással, nehézkesen működött.

A következmények nem maradtak el. A

seregtestek folyton panaszkodtak anyagi gondjaik, nehézségeik miatt. Az előjáró hadtestparancsnokságok igyekeztek segíteni, ami főleg abban állt, hogy egyre erőteljesebben hangoztatták a kívánalmakat a hadsereg felé. Hadtestvonat nem volt, tehát a hadseregvonat megfelelő alakulatait kellett a hadtest körletében telepíteni. Így előállt az a visszás állapot, hogy a pillanatnyi helyzetről és kívánalmakról kevésbé tájékozott és távol működő *hadseregparancsnokság* intézkedett ezekkel az alakulatokkal, míg a helyszínen lévő és mindenről jól tájékozott *hadtestparancsnokságnak* nem volt intézkedési joga. Ez elkerülhetetlenül oda vezetett, hogy a hadtest kérte ezeknek az alakulatoknak az alárendelését. A kérés tökéletesen indokolt volt, az alárendelés megtörtént és ezzel tulajdonképpen újra megalakult a *hadtestvonat*. Természetes, hogy most már a *hadtestparancsnokság* erőteljesen bekapcsolódott az anyagi vezetésbe, aminek következtében anyagi osztályát újra ki kellett építeni. Végeredményben tehát odajutottunk, ahonnan elindultunk. Valamennyi magasabb parancsnokság részt vett az anyagi vezetésben és minden magasabb köteléknek volt vonata.

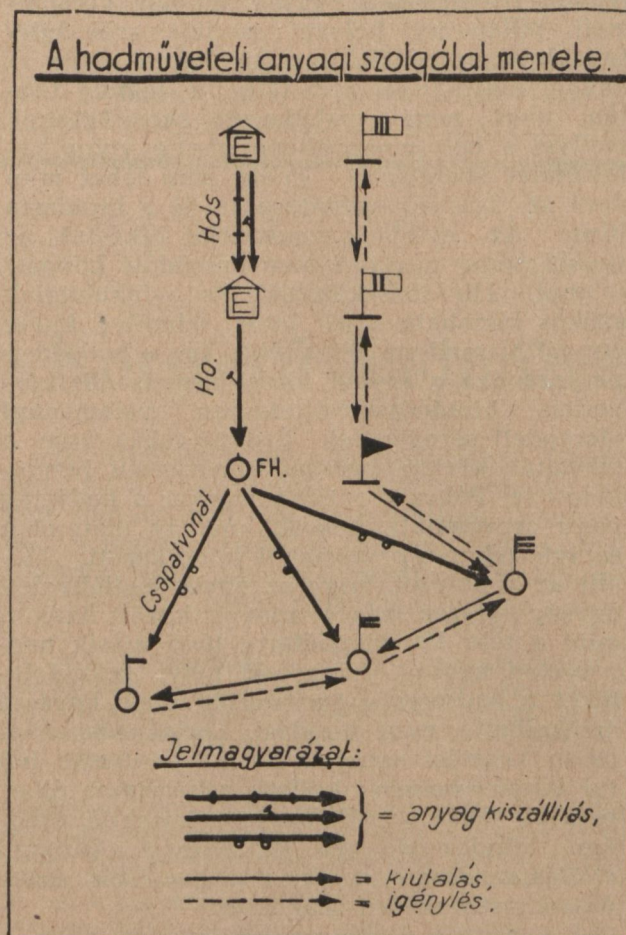
Ha az idevágó tapasztalatokat össze akarjuk foglalni, akkor két megállapítást kell tennünk. Az egyik, hogy *minden magasabb parancsnokságnak a hatáskörének megfelelő mértékben részt kell vennie az anyagi vezetésben*. Ez természetesen azt jelenti, hogy tel-

jes értékű, a háborús tapasztalatok alapján kiépített, korszerű anyagi osztállyal kell rendelkezniök. A másik, hogy *minden magasabb köteléknek szüksége van vonatra*. Tehát nemcsak hadosztály- és hadseregvonatra, hanem *hadtestvonatra* is szükség van. Igaz, hogy a hadtest változó kötelék, igaz, hogy más vonatra van szüksége az öt seregestből álló hadtestnek, mint a kettőből állónak, de valami kevés vonatra mindig szükség van. Vannak olyan alakulatok, amelyeket még a két hadműveleti egységből álló legkisebb hadtest sem nélkülözhet. Tehát a hadtestvonatot kicsire kell méretezni és olyan alakulatokból összeállítani, amelyekre akkor is szükség van, ha a hadtest csupán két seregesttel rendelkezik. Több seregest alárendelése esetén a hadtestvonatot a hadseregvonatból kell megerősíteni.

Láttuk, hogy milyen tapasztalatok merültek fel a magasabb parancsnokságok anyagi vezetésben való szerepére vonatkozólag. Sokat lehetne beszélni a törzsek, a magasabb parancsnokságok anyagi osztályainak az összeállítására körül szerzett tapasztalatokról. De ezeknek a részletesebb tárgyalása messzire vezetne. Most csak egy új beosztásról, egy újonnan beállított szakközegről, az „*utánszállítás-vezetőről*” emlékezzünk meg.

Már egyszer megállapítottuk a fentebb említett előző cikkben, hogy az *utánszállítás* a hadműveleti anyagi szolgálat *legfontosabb és legnehezebb* része. Jól működő anyagi szolgálat csak jól működő *utánszállítás* mellett *lehetséges*. Tehát az adódó szállítási feladatok gyors és eredményes megoldása döntő jelentőségű. Szinte különös, hogy erre a célra nem volt szakközeg beállítva egyetlen magasabb köteléknél sem. Az volt az elképzelés és kezdetben így is került végrehajtásra, hogy a magasabb kötelék vonatparancsnoka vezeti a szállítások végrehajtását. De csakhamar kitudt, hogy ez nem célszerű megoldás. A magasabb kötelék vonatparancsnoka a seregvonat alakulatainak előjárója, parancsnok. A nagyszámú alárendelt alakulat fölött való parancsnoklás rengeteg különféle kötelességet ró rá (fegyelem, rend, szolgálatkezelés, személyi ügyek, kiképzés, elhelyezés, biztosítás, menetek szabályozása, vonatcsoportok megalkotása, stb.). A parancsnoki hatáskör betöltése tehát — mint minden más helyen, úgy itt is — egész embert kíván. Nem lehet őt egy egészen eltérő más feladattal is megterhelni. Ez túlterhelést jelent, ami az eredményen meglátszik.

A szállítási feladatok megoldása egészen más valami, mint a parancsnoki tevékenység. Itt az éjjel-nappal szünet nélkül folyó utánszállításról van szó, amiben nem szabad fennakadásnak lennie. Természetes, hogy igen sok különféle szállítási feladat adódik. A tapasztalat gyorsan rávezetett, hogy a szállítási feladatokat csak akkor lehet eredményesen megoldani, ha a rendelkezésre álló összes szállítóeszközöket egy kézben egyesítjük.

Szükség van tehát egy szakemberre, akinek egyetlen gondja a szállítások idejében való, surlódásmentes, folyamatos lebonyolítása. Ez az „utánszállítás-vezető” nem lehet azonos a vonatparancsnokkal. A két személyt szét kell választani. Sokat lehetne még beszélni arról, hogy mennyire eltér a két tevékenység egymástól, de elég egy jellegzetes részlet. A vonatparancsnoknak egyik legfontosabb kötelessége alárendelt alakulatainak a megfigyelése, helyszínen való ellenőrzése. Tehát igen gyakran úton van. Ezzel szemben az utánszállítás-vezető az anyagi vezérkari tiszt szakközege. Ott kell lennie a magasabb parancsnokság anyagi osztályában. Szinte egy pillanatra sem mozdulhat az anyagi vezérkari tiszt mellől, hiszen tőle kapja a szállítási feladatokat, amelynek végrehajtására azonnal intézkednie kell. Tehát helyhez van kötve. Azt hiszem ez az egyetlen példa eléggé rávilágít a két tevékenység jellegzetesen eltérő voltára.

Az „utánszállítás-vezetőt” úgy kell tekintenünk, mint a magasabb parancsnokság anyagi osztályának egyik szakelőadóját. Ő a szállítási szakelőadó, aki szakmájának megfelelően közvetlenül intézkedik a seregvonat szállító alakulataival. Minthogy főleg gépkocsioszlopokról és általában gépkocsiszállításról van szó, erre a beosztásra legalkalmasabb egy gépkocsizó vonatcsapatbeli törzstiszt. Persze neki is szüksége van néhány beosztottra, akik munkájában támogatják.

Összefoglalva megállapíthatjuk, hogy minden magasabb parancsnokság anyagi osztályában szükség van szállítási szakközegre, az utánszállítás-vezetőre, aki az összes szállítóalakulatok fölött rendelkezik és minden szállítási feladat megoldására hivatott.

A törzsmunka a magasabb parancsnokságok anyagi osztályánál nagyjában a béke elképzelés szerint folyt. Meg kell itt jegyezni, hogy külön anyagi terv készítésére ritkán volt szükség. Csak a felvonuláskor és a hadműveletekben bekövetkezett nagyobb változáskor (átmenet védelemből támadásba, vagy fordítva, visszavonulás, stb.). Egyébként az anyagi ellátás folyamatosságát kellett biztosítani.

A rendes törzsmunkának legfontosabb mozzanata volt az értekezlet, amelyet az anyagi vezérkari tiszt naponta meghatározott időpontban tartott az összes szolgálati ágak vezetőivel és szakelőadóival, valamint a törzs egyéb szükséges közegeivel. Ezen az értekezleten tájékoztatta őket a legújabb helyzetről, közölte a közérdekű tudnivalókat és kiadta parancsait. A résztvevők is előadták általános érdekű jelentenivalóikat. Természetesen ettől függetlenül az egyes szolgálati ágak vezetői és szakelőadói a saját szakszolgálatuk ügyeit külön adták elő az anyagi vezérkari tisztnek, naponta meghatározott időpontban. A törzsmunka feszes megszervezése elengedhetetlenül szükséges volt a surlódások elkerülésére.

Az egyes szolgálati ágak vezetői és szakelőadói naponta bejelentették szállítási igényeiket az anyagi vezérkari tisztnek (hadsegregnél az ellátási alosztályvezetőnek), aki meghatározta a sürgősségi sorrendet és kiadta a szállítási feladatokat az utánszállítás-vezetőnek. Ez intézkedett a szállítások végrehajtására. Minthogy nagyon gyakran több volt a szállítási igény, mint amennyit a rendelkezésre álló szállítóeszközökkel egyidejűleg végre lehetett hajtani, az anyagi vezérkari tiszt által meghatározott sürgősségi sorrend szabta meg a szállítások egymásutánját.

Meg kell itt emlékezni egy érdekes és jellemző tapasztalatról, ami nem egyedülálló, mert nemcsak a szállításokra, sőt nemcsak az anyagi szolgálatra, hanem általában az egész békekiképzésre, békeelőkészületre vonatkozik. Azt hiszem, minden gondolkozó katona, aki résztvett ebben a háborúban, észrevette, hogy a katonai tevékenységnek úgyszólván minden területén voltak a békekiképzésben olyan elméletek, szokások, eljárások, amelyek a háborúban nem váltak be. Ennek a jelenségnek az okát talán két tényezőben kell keresnünk. Az egyik az, hogy úgy látszik minél nagyobb időköz választ el bennünket egy lefolyt háborútól, annál inkább feledésbe mennek annak tapasztalatai. Ilyenkor egyre jobban előtérbe kerülnek az elméleti elgondolások. Elképzelik, hogy milyen lesz a következő háború és ennek az alapján vezetnek be új elméleteket, eljárásokat, szabályokat. Vannak ezek között jók is, amelyek a gyakorlatban is kitűnően megállják a helyüket. De bizony sok a túlságosan bonyolult, nem természetes, erőltetett elgondolás, amelyek a háború kemény valóságában nem válnak be. Mert a háborúban csak az a jó, ami egyszerű! Mennyiszer hallottuk ezt és mégis tele voltunk ilyen elméleti sallangokkal. A régi háborús tapasztalatok értékét az időközben felmerülő haditechnikai újításokról érkező hírek is csökkentik, amelyek egyre inkább nyilvánvalóvá teszik, hogy a következő háború más lesz, mint a legutolsó volt.

Itt elérkeztünk a másik tényezőhöz.

Az új háború sohasem lesz olyan, mint az előző volt. Ez vitathatatlan tény. Érthető tehát, hogy az előző háború tapasztalatai sem érvényesek feltétlenül és korlátlanul az új háborúban. Ami az előző háborúban jó volt, az a következő háborúban esetleg már nem lesz jó. A háborúra való helyes felkészülésnek tehát megvannak a nagy nehézségei. De azt feltétlenül helytállónak tekinthetjük, hogy nem célszerű túlságosan bonyolult elméletek, eljárások bevezetése, mert ezek háborúban nem fognak beválni.

Térjünk vissza az anyagi szolgálatához. Már említettük, hogy a hadművelési anyagi szolgálatra való felkészülés békében főleg elméleti jellegű volt. Elgondolhatjuk, hogy itt az elméleti elképzeléseknek tág tere nyílt. Voltak is mindenféle számítások képletekkel,

grafikonokkal, feltételezett veszteségi százalékokkal, amelyek a háborúban egyáltalán nem váltak be. Az előbb szállításokról beszélünk, most tehát csak egyet ragadjunk ki a sok közül: a közismert és sokat emlegetett „tonnakilométer számítás”.

A szállítóalakulatok teljesítőképességét „tonnakilométerben” fejezték ki. Ez azt jelenti, hogy a szállítóegység teherbírását tonnában megszorozták a naponta megtehető úttal kilométerben, így megkapták a teljesítőképességet tonnakilométerben. Tehát pl. egy 50 tonna teherbírású gépkocsioszlopnak, amely naponta 200 kilométer utat tud megtenni, 10.000 tonnakilométer a teljesítőképessége. Ilyen módon nagyon szép számításokat lehetett végezni egyes szállítóegységek vagy a rendelkezésre álló összes szállítóeszközök teljesítőképességére vonatkozólag. De bizony a háborúban ilyesmire nem volt szükség. Ott sokkal egyszerűbb eszközökkel dolgoztak.

El kellett például szállítani 200 tonna lőszert A-ból B-be. Az első kérdés az volt, rendelkezésre áll-e 200 tonna szállítótér vagy nem. Ha rendelkezésre állt, akkor a szállítást végrehajtották. A távolság csak annyiban játszott szerepet, hogyha meghaladta a szállítóegységek által egy nap alatt megtehető utat, akkor két nap alatt hajtották végre, amit persze a másnapi szállítások beállításánál figyelembe kellett venni. Ha nem állt rendelkezésre annyi szállítótér, akkor a szállítást — ha nem volt sürgős — több fordulóval bonyolították le. Végül, ha nem állt rendelkezésre elegendő szállítótér és a szállítás sürgős volt, akkor rendkívüli kíségetéshez kellett nyulni. Ez nem volt éppen szabályszerű eljárás, nem szerepelt a szabályzatokban, előírásokban, de megoldotta a problémát. A háborúban pedig ez volt a fontos. A szükséges lőszert, élelmet vagy egyéb anyagot a kellő időben oda kellett juttatni a kívánt helyre. Hogy ezt a feladatot hogyan oldotta meg, az már az anyagi szolgálat dolga volt.

Szállítóeszközökben való szegénységünk gyakran kényszerített ennek a szükségmegoldásnak az alkalmazására. Lényegében itt gépkocsi igénybevétel történt. A közelben elhelyezett csapat- és vonatalakulatok pillanatnyilag rendelkezésre álló tehergépkocsijait az anyagi szolgálat a sürgős szállítás végrehajtására igénybevette. Ezekből az igénybevett gépkocsikból a szállítás tartamára rögtönzött gépkocsioszlopokat alakítottak. A sürgős szállításokat akkor is sikerült végrehajtani, ha az erre hivatott szállítóegységek részéről a szükséges szállítótér nem állt rendelkezésre. Mondanunk sem kell, hogy ez igazán nem eszményi megoldás. Azok az alakulatok, amelyekből a szállításra egy vagy több gépkocsit elvettek, ha ideiglenesen nélkülözni is tudták ezeket a járműveket, hiányuk mégis részben megbénította őket. Egy időközben elrendelt

váratlan mozgás esetén a gépkocsik távolléte erősen bénítóan hatott. Egyszóval mindenképpen csak szükségmegoldás volt ez. De mindenesetre sokkal jobb, mint a tétlen belenyugvás abba, hogy a szállítást nem lehet végrehajtani. Bizonyos kockázatot mindig kell a háborúban vállalni. Enélkül nincs eredmény.

Ilyen volt a szállítások megtervezése és végrehajtása a háborúban, a gyakorlati valóságban. Tonnakilométer számításról szó sem volt. Ilyen elméleti pepecseléssel senki sem töltötte az időt. Nem volt arra semmi szükség.

Egy másik, a tonnakilométer számítással kapcsolatban álló elméleti fogalomról, az „ellátási határ” fogalmáról is meg kell emlékeznünk. Ezt is sokat emlegették a békeképzésben. Az ellátás határa az a távolság, amelyet egy sereget a rendelkezésre álló szállítóegységekkel át tud hidalni. Ezt úgy számították ki, hogy a rendelkezésre álló szállítóegységek napi teljesítőképességét (tonnakilométerben) elosztották a naponta átlag szállítandó súllyal (tonnában). Az így nyert eredmény fele adta meg az ellátás határát (kilométerben). Azért a fele, mert a szállítóegységek visszatérő útját is figyelembe kell venni. Nézzünk egy példát.

A sereget rendelkezésre áll két egyenként 50 tonna teherbírású gépkocsioszlop (naponta megtehető út 200 kilométer) és négy egyenként 30 tonna teherbírású kocsioszlop (naponta megtehető út 30 kilométer). Tehát a szállítóegységek összteljesítménye: 23.600 tonnakilométer.

Naponta szállítandó: 155 tonna lőszert, 50 tonna élelem, 5 tonna üzemanyag. Összesen: 210 tonna.

$$23.600 : 210 = 112; \quad 112 : 2 = 56.$$

Az ellátás határa: 56 kilométer.

Meg kell még jegyezni, hogy naponta szállítandó súlynak egy közepes csatanap szükségletét (1 lőszervavadalmazás, 1, „Sz” élelem- és üzemanyagjavadalmazás) vették.

Az így kapott ellátási határ természetesen elméleti szám volt, ami a valósággal nem egyezhetett. De nagyon szép számításokat lehetett vele végezni és így a békeelméletben nagy előszeretettel alkalmazták. A háború véget vetett ennek is. Ott nem nézte senki, mennyi az ellátási határ. Adva voltak a harcoló seregettek. Ezeket el kellett látni, akár belül voltak az elméleti ellátási határon, akár kívül.

Végeredményben leszögezhetjük, hogy a „tonnakilométer számítás” és az „ellátási határ” a háborúban nem vált be. Ott nem elvont elméletekre, hanem egyszerű gyakorlati megoldásokra volt szükség.

A hadműveleti anyagi szolgálat néhány fontos és érdekes háborús tapasztalatán érdemes elgondolkozni és őket megszívlelni. Legközelebb majd további háborús tapasztalatokról számolunk be.